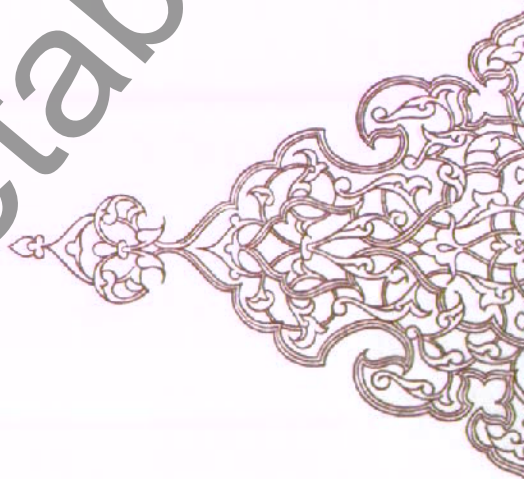

داستان های پهلوانی و عیاری ادبیات فارسی

لیو تیرافانی: ندای دانش / چاپ: نظر / صحافی: رنوف
شماره: ۱۵۰ / چاپ اول: ۱۳۹۰ / قیمت: ۱۷۵۰۰ تومان
صفحه آرای: سیمین زاده
طراحی گرافیک و چاپ: کارگاه گرافیک مشکی
شایک جلد: ۱۰ / ۲۰۸ / ۹۶۴ / ۹۷۸
همه‌ی حقوق برای ناشر محفوظ است.
مراکز فروش:

انتشارات هیرمند: میدان انقلاب، خیابان سیاف، حراج،
بین خیابان ۱۲ فروردین و خیابان فخر رازی، پلاک ۳۰۴
تلفن: ۶۶۴۰۹۷۸۷ - www.hirmandpublication.com

شهر کتاب بوستان: بونک، مرکز تجاری بوستان، دورویک مرکزی، شماره‌ی ۱۹۳
تلفن: ۴۴۴۹۸۳۴۵ - www.bbookcity.com

زند ۱۳

سرشناسه: قاسم‌زاده، محمد، ۱۳۲۴ - اقتباس‌کننده
و نام پدیدآور: داستان‌های پهلوانی و عیناری ادبیات فارسی /
مبت محمد قاسم‌زاده.
تهران: نشر: تهران: هیرمند، ۱۳۹۰.
شماره‌های: ۷۱۲ ج.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۸-۲۲۹-۰
وضعیت فهرست‌آوری: قیما
موضوع: داستان‌های کوتاه فارسی - قرن ۱۴
موضوع: داستان‌های پهلوانی
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹-۵۲۱۵۲/الف/۸۱۷۱ PIR
رده‌بندی دیویی: ۸۱۳/۶۲
شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۱۸۵۷

فهرست

۱۱	پیش گفتار
۱۵	گوشاسب نامه
۵۱	کوش نامه
۷۹	جهانگیر نامه
۹۹	فرامرز نامه
۱۳۵	سام نامه
۲۳۳	بهمن نامه
۲۵۷	برزو نامه
۲۹۳	سمک عیار
۳۷۹	داراب نامه
۴۵۱	فلک ناز
۴۷۷	ابو مسلم نامه
۵۲۳	بانو گشسب نامه
۵۴۱	شیرویه نامدار
۶۰۱	امیر حمزه‌ی صاحب قران
۶۶۷	حسین کرد شبستری

پیش‌گفتار

سرزمین ایران در منطقه‌ای قرار دارد که از دیرباز صحنه‌ی کشش‌ها و کوشش‌ها بوده و هر نقطه‌ی آن جنگ یا جنگ‌هایی را به خود دیده است. از این رو، تاریخ دلاوری‌ها در این منطقه، تاریخی پربار و پرتفصیل است. ایرانیان نیز در این منطقه، بی‌تردید سرآمد دیگران در پهلوانی و دلاوری‌اند. یکی از نشانه‌های این امر، شهرت کتاب شاهنامه در میان مردم ماست. هیچ کتابی در ادبیات فارسی شهرتی فراگیرتر از شاهنامه ندارد و شاهنامه هم شرح دلاوری‌ها و جان‌بازی‌های ایرانیان، از سپیده‌دم تاریخ تا پایان کار ساسانیان است. همین شور و کشش جاری در شاهنامه است که آن را در دل و جان ایرانیان جای داد و از این طریق بود که زبان فارسی تاب ایستادن در برابر دیگران را به خود دید. لطف و استحکام سخن فردوسی خیلی از پیروان او را به وجود آورد. هرچند هیچ‌یک به گرد استاد حماسه نرسیدند، اما آثاری در خور از خود به یادگار گذاشتند و چنین بود که حماسه ژانری برجسته در ادبیات فارسی شد.

شاعران و نویسندگان از سویی و ظهور پهلوانان یا خاندان‌های پهلوان در تاریخ ایران از سویی دیگر باعث شد که کار حماسه پررونق و پربار باشد. کشوری که طی تاریخی طولانی فراز و نشیب فراوان داشته و در مسیر تاریخ تاب آورده و میراث‌های خود را حفظ کرده، بی‌تردید، باید در خزانه‌ی فرهنگی‌اش، گنجی گرانبها از پهلوانی و دلاوری و عیاری داشته باشد.

کار پهلوانان حضور در میدان‌های جنگ، دفاع از سرزمین و یورش به دشمن بوده و آن که می‌توانست در این راه پایمردی فراوان داشته باشد، بی‌شک نامی بزرگ‌تر از

دیگران نصیب او می‌شد. رستم، پهلوان بزرگ شاهنامه هم ظهوری خیره‌کننده دارد و هم پایانی شگفت. به یاد بیاوریم که پهلوان بزرگ در هیچ میدان و در هیچ نبردی شکست نخورد. هرگاه در میدان ایستاد، دشمن ناکام و ناتوان رو به گریز گذاشت و این استوانه‌ی دلاوری و پایداری ایرانیان چنان حضور پرقدرتی داشت که دشمن هرگز پشت او را ندید. مرگ این قهرمان نه در بستر که باز در میدان نبرد دیگری است. اما کشنده‌ی او بیگانه نیست، برادر اوست و از طرفی این پهلوان را که حدود شش صد سال جهان شاهد دلاوری او بود، در میدان نمی‌توان از بین برد. پس کشنده‌ی او راه فریب را در پیش می‌گیرد. به این صورت پهلوان افسانه‌ای به هنگام مرگ حریفی در برابر نمی‌بیند.

نه تنها رستم که خاندان او، از گرشاسب تا روزی که به دست بهمن نابود شدند، همواره دلیر و جانباز در میدان ایستادند. به یاد بیاوریم که هرگاه پهلوانی دلیر از ایرانیان پا به میدان می‌گذاشت، او را با سام سوار، نیای رستم مقایسه می‌کردند. دلاوری‌های زال، پدر رستم، خود شرحی دیگر می‌طلبید و یا حتا نیای بزرگ رستم، گرشاسب که آغازگر پهلوانی در این خاندان است، پهلوانی است بی‌ظیر که شکوه پهلوانی را ابتدا در بخشی از ایران و پس از آن بر سراسر این سرزمین گسترده. این خاندان آن‌چنان شگفت‌انگیز است که حتا زنان آن نیز در میدان، پایه‌پای مردان، دلیری و پهلوانی از خود نشان می‌دهند که می‌توان نمونه‌ی آن را در کارهای بانو گشاسب، دختر رستم و همسر گیو و مادر بیژن دید که تا پایان کار سوار بر اسب و در میدان نبرد بود.

کار پهلوانان آشکار است و دلاوری‌های آنان نمود بارز خود را دارد. اما عیاران مرد میدان نیستند. کار آنان وقتی آغاز می‌شود که پهلوانان دست از نبرد برمی‌دارند. روز عرصه‌ی کار آنان نیست، یا اگر باشد، میدان نبرد جایی نیست که عیار در آن خودنمایی کند. کار عیار شبروی است، یعنی کار در زمانی که پهلوان خفته است. هیچ عرصه‌ای هم از دستبرد عیار دور نیست، حتا اتاق خواب پادشاهان با آن همه قراول و یساول از تعرض عیارها در امان نمی‌ماند. از طرفی عیار چهره‌ی ثابتی ندارد. هر لحظه به شکلی درمی‌آید و دشمن را فریب می‌دهد. سمک نامدارترین عیار ادبیات فارسی، خود را به هفتاد و دو صورت درمی‌آورد و با هر چهره، فریبی تازه را بر دشمن خود تحمیل می‌کند. عرصه‌ی فریب او هم حد و حصر ندارد و گاه آن‌چنان شگفت‌انگیز است که چندین شبانه‌روز

در کنار دشمن زندگی می‌کند، در بستر او می‌خوابد و بر سفره‌ی او می‌نشیند. اما عیار با تمام این فریبکاری‌ها، جوانمرد است و مرد اخلاق و هیچ‌گاه به ناروا حریم اخلاق را بی‌اعتبار نمی‌کند.

کتابی که پیش رو دارید، با داستان ظهور گرشاسب، پهلوان نامدار آغاز می‌شود و با دلاوری‌های حسین کرد شبستری خاتمه می‌گیرد. حسین کرد شبستری کتابی است یادگار عصر صفوی و بازتاب شکوهی که ایرانیان در روزگار شاه‌عباس، نامدارترین پادشاه این خاندان می‌دیدند. به تعبیری شکوه افسانه‌ای این پادشاه، تقلید یا گردهم‌برداری است از شکوه هارون‌الرشید در افسانه‌های عربی و فارسی. در این عیارنامه هم شاه‌عباس حضور دارد و هم مصطلحات آن روزگار و هم حال و کار ایرانیان. تا آن‌جا که در هندوستان نیز دشمنان خود را اوزبک و دوستان خود را قزلباش می‌نامند. این کتاب را به عنوان آخرین اثر عیاری برگزیدیم، چرا که پس از این روزگار پهلوانی و دلاوری رنگ و بوی دیگری به خود می‌گیرد و با ورود تفنگ و باروت، دلاوری تعریف دیگری دارد. نگارنده کوشیده است زبانی به کار گیرد تا داستان‌ها برای خوانندگان در طیفی گسترده قابل فهم و گیرا و جذاب باشد. در این میان، بسیاری از ویژگی زبان اصلی آثار نادیده گرفته شد، چرا که خوانندگان معاصر نگارنده و میزان آشنایی و گرایش آنان به زبان فارسی ملاک کار بود. نگارنده امید دارد که در این کار توفیقی یافته باشد. هرچند قضاوت با خوانندگانی است که دل به این گونه داستان‌ها می‌دهند و شمار آنان در میان ایرانیان کم نیست.

محمد قاسم‌زاده